

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 12

REKENINGKUNDE

NOVEMBER 2009

MEMORANDUM

PUNTE: 300

Hierdie memorandum bestaan uit 19 bladsye.

VRAAG 1

1.1 Verduidelik waarom dit vir 'n besigheid belangrik is om elke maand 'n Bankversoeningstaat op te stel.

Goeie verduideliking = 2 punte; Bevredigend =1; Foutief =0 ✓✓

Verwagte antwoorde:

- Verbeter interne beheer – verminder bedrog of foute want rekords word teen 'n eksterne bron gekontroleer.
- Om die boeke van die besigheid met dié van die bank te vergelyk, om foute en/of oneerlikheid op 'n vroeë stadium te ontdek.
- Om die bankstaatsaldo met die bankrekeningsaldo te versoen.

2

1.2

KOJ	Bank	KBJ	Bank
Voorlopige totaal	70 600	Voorlopige totaal	105 320
K Kwela	✓ 2 400	Bankkoste	✓ 520
Rente op VD	✓ 700	Rente op oortrokke bankrek.	✓ 810
Verouderde tjek	✓✓ 5 000	Versekering	✓ 660
		M Maduna	✓ 6 200
		Herstelwerk	✓✓ 180
Korrekte totaal	✓ 78 700	Korrekte totaal	✓ 113 690

12

1.3 Bereken the Banksaldo op 31 Mei 2009.

Sien 1.2   Sien 1.2   Inspeksie

6 325 ✓ + 78 700 ✓ – 113 690 ✓ = 28 665 ✓

OF

GROOTBOEK VAN ROVER JUWELIERS							
BANK							
Mei 1	Saldo	a/b	✓ 6 325	Mei 31	Diverse rekeninge	KBJ	✓ 113 690
31	Diverse rekeninge	KOJ	✓ 78 700				
	Saldo	o/d	✓ 28 665				
			113 690				113 690
				Jun 1	Saldo	a/b	28 665

Dui aan of dit 'n gunstige of ongunstige saldo is.

Ongunstig ✓

6

1.4 BANKVERSOENINGSTAAT SOOS OP 31 MEI 2009		
	Debiet	Krediet
Saldo soos per bankstaat (oortrokke)	☒ 34 720	
Uitstaande deposito's		✓✓20 295
Uitstaande tjeks:		
Nr. 519 (gedateer 14 April 2009)	✓✓8 920	
Nr. 654 (gedateer 23 Mei 2009)	✓✓2 800	
Nr. 674 (gedateer 29 Aug 2009)	✓✓2 520	Sien 1.3
Saldo soos per bankrekening		☒ 28 665
	48 960	48 960
OF enkelkolommetode OF kan met grootboeksaldo begin		
Saldo soos per bankstaat (oortrokke)	☒ (34 720)	☒ 34 720
Uitstaande deposito's	✓✓ 20 295	✓✓ (20 295)
Uitstaande tjeks:		
Nr. 519 (gedateer 14 April 2009)	✓✓ (8 920)	✓✓8 920
Nr. 654 (gedateer 23 Mei 2009)	✓✓ (2 800)	✓✓2 800
Nr. 674 (gedateer 29 Aug 2009)	✓✓ (2 520)	✓✓2 520
Kredietsaldo soos per bankrekening	☒ 28 665	☒ 28 665

10

1.5 Die vaste deposito van R84 000 verval volgende maand. Watter raad sal jy aan die eienaar in hierdie verband bied? Verduidelik TWEE punte deur geskikte syfers aan te haal om jou antwoord te staaf.

Goeie verduideliking = 2 punte; Bevredigend =1; Foutief =0   ✓✓ ✓✓

Betaal die oortrekking af, want die rente teen 10% per maand op die vaste deposito is laer as die rentekoers op die oortrokke bankrekening.

Herbelê die verskil (R84 000 – bedrag van oortrokke bankrekening in 1.4 bereken) om 'n opbrengs van 10% p.j. op die vaste deposito te verdien OF belê die verskil in die onderneming om 'n groter wins te verdien.

4

1.6 Verduidelik waarom die interne ouditeur bekommerd behoort te wees oor die uitstaande deposito van R20 295.

Dit behoort stiptelik op die Bankstaat te verskyn. ✓
Daar kan bedrog betrokke wees bv. oorrol van kontant deur die kassier ✓✓

Verduidelik hoe tjeknr. 674 hanteer behoort te word wanneer die finansiële state op 31 Mei 2009 opgestel word. Gee 'n rede vir jou antwoord.

Verminder die oortrokke bankrekening ✓ en vermeerder krediteure ✓
Die fondse is nog nie op die Balansstaatdatum verlore nie, want die tjek is vooruitgedateer. ✓

6

VRAAG 2

* Inspeksie

2.1.1	PRODUKSIEKOSTESTAAT VAN PD POTLOOD VERVAARDIGERS OP 31 OKTOBER 2009		
		TOTAAL	
	Direkte materiale koste / Grondstofkoste ✓	1 770 000	✓
	Direkte arbeidskoste ✓	975 000	✓
	Primêre koste	2 745 000	✓
	Fabrieksbokoste ✓	827 000	✓
	Totale koste van produksie	3 572 000	☒ *
	Goedere-in-bewerking op 1 November 2008	37 600	
		3 609 600	
	Goedere-in-bewerking op 31 Oktober 2009 ✓	(84 600)	☒ *
	Koste van produksie van voltooide goedere	3 525 000	
			10
2.1.2	Bereken die koste van produksie per eenheid.		
	$\frac{\text{Koste van produksie}}{\text{Aantal eenhede vervaardig}}$		
	$= \frac{\text{R3 525 000}}{750 000} \quad \checkmark$		
	$= \text{R4,70} \quad \checkmark^*$		
			3
2.1.3	Bereken die netto wins.		
	$\checkmark \quad \checkmark \quad \checkmark \quad \checkmark \quad \checkmark^*$		
	$\text{R6 390 000} - \text{3 337 000} - \text{810 000} - \text{603 000} = \text{R1 640 000}$		
			5

2.2.1	<p>Bereken die gelykbreekpunt vir die jaar geëindig 31 Oktober 2009.</p> $\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprys per eenheid} - \text{Veranderlike koste per eenheid}}$ $= \frac{\text{R348 500}}{\text{R150} - \text{R70}}$ $= \frac{\text{R348 500}}{\text{R80}}$ <p>= 4 356 of 4357 eenhede ☒</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">5</div>
2.2.2	<p>Behoort die besigheid tevrede te wees met die aantal eenhede tans geproduseer? Verduidelik.</p> <p><i>Antwoord hang af van eenhede bereken in 2.2.1</i></p> <p>Nee ✓ - hulle produseer 256 eenhede minder as wat benodig word om gelyk te breek (4 356 eenhede). Daar sal 'n netto verlies wees. ✓✓</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">3</div>
2.2.3	<p>Gee 'n geldige rede vir die afname in die eenheidskoste van direkte materiaal/grondstowwe.</p> <p>Enige geldige rede ✓✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer doeltreffendheid in die gebruik van grondstowwe • Beter beheer oor die gebruik van grondstowwe • Beter kwaliteit van grondstowwe – minder vermorsing • Beter opleiding van werkers • Grondstowwe teen 'n goedkoper prys bekom 	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">2</div>
2.2.4	<p>Gee 'n geldige rede vir die toename in die arbeidskoste per eenheid.</p> <p>Enige geldige rede ✓✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer oortyd • Afname in produktiwiteit – hulle werk stadiger, gedemotiveerde of lui werkers • Onproduktiewe werkers as gevolg van kragonderbrekings, ens. 	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">2</div>

30

VRAAG 3

* Inspeksie

**3.1 QWANDO BEPERK
NOTAS TOT DIE BALANSSTAAT**

GEWONE AANDELEKAPITAAL		R
Goedgekeur		
1 000 000 gewone aandele van R3 elk		3 000 000
Uitgereik		
☒ * 700 000 gewone aandele van R3 elk op die laaste dag van die vorige jaar	☒ *	2 100 000
☒ 100 000 gewone aandele van R3 elk uitgereik gedurende die jaar	☒	300 000
☒ 800 000 gewone aandele van R3 elk op die laaste dag van die huidige jaar	☒	2 400 000

BEHOUE INKOMSTE		R
Saldo op die laaste dag van die vorige jaar	☒	490 000
Netto wins na belasting vir die tydperk (1 250 000 - 30%)	☒ ☒	875 000
Gewone aandele dividende		(420 000)
Betaal <small>indien 0,20 x begin nommer aandele</small>	☒ ☒	140 000
Aanbeveel <small>indien 0,35 x eind nommer aandele</small>	☒ ☒	280 000
Saldo op die laaste dag van die huidige jaar	☒	945 000

3.2 QWANDO BEPERK BALANSSTAAT OP 30 JUNIE 2009

* Inspeksie

BATES			
NIE-BEDRYFSBATES		☒	4 061 000
Vaste / Tasbare bates		✓	4 021 000
Finansiële Bates			
Vaste deposito: Supra Bank (60 000 ✓ - 20 000 ✓)		✓	40 000
BEDRYFSBATES		☒	259 350
Vorraad (129 600 ✓ + 5 600 ✓)		✓	135 200
Handels- en ander ontvangbares (45 000 ✓ - 2 250 ✓ + 25 000 ✓✓ + 7 950 ✓)		✓	75 700
Kontant en kontantekwivalente (20 000 ☒ sien VD + 28 450 ✓)		☒	48 450
TOTALE BATES		☒	4 320 350
EKWITEIT EN LASTE			
KAPITAAL EN RESERWES		☒	3 593 000
Gewone aandelekapitaal Sien 3.1		☒	2 400 000
Aandelepremie		✓	248 000
Behoue inkomste Sien 3.1		☒	945 000
NIE-BEDRYFSLASTE		☒	288 000
Verbandlening: Supa Bank (336 000 ✓ - 48 000 ✓✓)			288 000
BEDRYFSLASTE		☒	439 350
Handels- en ander betaalbares (85 200 ✓ + 7 200 ✓ + 12 300 ✓ + 6 650 ✓)		✓	111 350
Aandehouers vir dividende Sien 3.1		☒ ☒	280 000
Korttermynlening (12 X 4 000) Sien lening		☒ ☒	48 000
TOTALE EKWITEIT EN LASTE		☒	4 320 350

3.3.1	<p>Dui aan of die aandeelhouders tevrede of ontevrede met hierdie ouditverslag sal wees. Gee 'n rede vir jou antwoord.</p> <p>Tevrede ✓</p> <p>Enige geldige rede ✓✓</p> <p><i>Moontlike antwoorde</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Die finansiële state is 'n redelike weergawe - dit is 'n positiewe verslag • Dit is 'n ongekwalifiseerde verslag • Ouditeure het geen ongeruimdheid genoem nie 	<div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">3</div>
3.3.2	<p>Verduidelik waarom die ouditeure dit nodig gevind het om die bladsynommers (d.i. 8 tot 20) in hierdie verslag te stipuleer.</p> <p>Hulle is slegs verantwoordelik vir die bladsye wat in die ouditeursverslag genoem word ✓✓</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">2</div>
3.3.3	<p>Verduidelik waarom die Maatskappywet dit 'n vereiste maak vir publieke maatskappye om deur 'n onafhanklike ouditeur geouditeer te word.</p> <p>Die aandeelhouders van 'n maatskappy moet vertroue hê in die maatskappy se vermoë om na die belegging om te sien ✓✓</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">2</div>
3.3.4	<p>Noem TWEE hoofgevolge vir Barlow en Bokwe indien hulle nalatig gevind word in die uitoefening van hulle pligte.</p> <p>Enige twee geldige gevolge ✓✓ ✓✓</p> <p><i>Moontlike antwoorde</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hulle kan gedagvaar word • Nie weer as ouditeure aangestel word nie • Dissiplinêre aksies kan deur die professionele instelling teen hulle ingestel word 	<div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">4</div>

<p>3.3.5</p>	<p>Watter aksies sal Barlow en Bokwe moet uitoefen om die Vaste/Tasbare Bates se syfer in die Balansstaat te verifieer? Verskaf DRIE punte.</p> <p>Drie aksies ✓ ✓ ✓</p> <p><i>Moontlike antwoorde</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek die finansiële rekords van die besigheid – eksterne audit • Assesseer die interne beheer van die besigheid • Assesseer die rekeningkundige beginsels wat deur die besigheid gebruik word • Onderzoek die vaste bateregister 	<p style="text-align: center;">3</p>
<p>3.3.6</p>	<p>Quinton Qwando, die hoofaandeehouer en besturende direkteur, het die ouditeure ingelig dat hy van plan is om die onuitgereikte aandele self volgende jaar te koop sonder om die nuwe uitreik aan die ander aandeehouers of die publiek te adverteer. Watter raad behoort die ouditeure aan Quinton te gee? Verduidelik kortliks.</p> <p>Raad: Dit is oneties en die uitreik van nuwe aandele behoort aan almal geadverteer te word volgens die Akte van Oprigting, want dit is 'n publieke maatskappy. ✓✓</p> <p>Verduideliking: Die ander aandeehouers sal benadeel word, want Quinton sal sy aandeehoudingspersentasie vermeerder, wat effektiewelik die opbrengs en dividende wat die ander verdien, verminder. Deur die aandele op die vryemark te verkoop, sal die maatskappy meer vonds insamel teenoor die verkoop aan 'n enkele koper teen 'n ooreengekome prys. ✓✓</p> <p><i>Enige geldige verduideliking.</i></p>	<p style="text-align: center;">4</p>

VRAAG 4

* Inspeksie

4.1.1	Bereken vaste / tasbare bates aangekoop. R2 273 300 – 818 200 = R1 455 100 ✓✓	<input type="text"/> 2
4.1.2	Bereken die waardevermindering op voertuie. R382 800 – R146 800 = R236 000 ✓ X 20 % ✓ = R47 200 ☒ *	<input type="text"/> 3
4.1.3	Bereken die opbrengs op vaste / tasbare bates verkoop. 382 800 – 146 800 = 236 000 172 800 – 83 000 = 89 800 236 000 ✓ – 89 800 ✓ – 47 200 ✓ = 99 000 ☒ *	<input type="text"/> 4

* Inspeksie

4.2 KOOLA BEPERK KONTANTVLOEISTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG 31 AUGUSTUS 2009	
	R
Kontantvloei uit bedryfsaktiwiteite	*☑ 761 180
Kontant deur bedrywighede gegenerereer	1 227 370
Rente betaal	✓✓ (120 450)
Dividende betaal (58 320 ✓ + 150 000 ✓ - 78 000 ✓)	✓ (130 320)
Inkomstebelasting betaal (311 220 ✓ - 29 200 ✓ -66 600 ✓)	✓ (215 420)
Kontantvloei uit beleggingsaktiwiteite	*☑ (1 356 100)
Aankoop van tasbare bates (2 273 300 - 818 200)	Sien 4.1.1. ☑ (1 455 100)
Opbrengs van verkoop van tasbare bates*	Sien 4.1.3 ☑ 99 000
Kontantvloei uit finansieringsaktiwiteite	*☑ 582 000
Opbrengs uit aandeeluitgifte (1 200 000 - 432 000 = 768 000 ✓ + 54 000 ✓)	✓ 822 000
Terugbetaling van langtermynlening (820 000 - 580 000)	✓✓ (240 000)
Netto verandering in kontant en kontant- ekwivalente	*☑ (12 920)
Kontant en kontantekwivalente aan begin van jaar	✓ 86 920
Kontant en kontantekwivalente aan einde van jaar	✓ 74 000

<p>4.3</p>	<p>Die Kontantvloeistaat toon sekere belangrike besluite wat deur die direkteure geneem is.</p> <p>Noem TWEE van hierdie besluite, haal syfers aan om jou antwoord te staaf en verduidelik hoe elke besluit die maatskappy bevoordeel.</p> <p>Twee geldige besluite gelys ✓ ✓ Syfers aangehaal ✓ ✓ Verduideliking ✓ ✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terugbetaling van lening om rente te verminder. Lening verminder met R240 000. • Aandele is uitgereik om die aankoop van Grond en Geboue te finansier. R822 000 is gegeneer deur die uitreiking van aandele. Dit was 'n beter keuse as om geld te leen. • Tasbare bates (Grond en Geboue) verkry vir die waarde van R1 455 100. Dit sal die maatskappy huuruitgawes spaar, die maatskappy het bates bekom wat die waarde vermeerder. • Die voertuig is verkoop vir R99 000. Dit kon oorbodig / ongebruikte voertuig gewees het wat onnodige onderhoudskoste veroorsaak. 	<p style="text-align: center; border: 1px solid black; width: 40px; margin: 0 auto;">6</p>
<p>4.4.1</p>	<p>Skuld : Ekwiteitsverhouding</p> <p>Nie-bedryfslaste : Aandeehouersekuiteit</p> <p>R580 000 : R1 200 000+54 000+781 380</p> <p>= R580 000 ✓ : R2 035 380 ✓✓☒ Indien enige deel korrek is</p> <p>= 0,28: 1 ☒ or 0.3:1</p>	<p style="text-align: center; border: 1px solid black; width: 40px; margin: 0 auto;">5</p>
<p>4.4.2</p>	<p>Netto batewaarde per aandeel</p> <p><u>Aandeehouersekuiteit</u> x $\frac{100}{1}$ Getal aandele uitgereik</p> <p style="text-align: center; margin-left: 100px;">Sien 4.4.1</p> <p>= $\frac{R2\ 035\ 380}{120\ 000}$ ☒ ✓✓ x $\frac{100}{1}$</p> <p>= 1 696,2 sent ☒ OF 1 696,15 OF R16,96</p>	<p style="text-align: center; border: 1px solid black; width: 40px; margin: 0 auto;">4</p>

4.4.3	<p>Vuurproefverhouding</p> <p>Handels- en ander betaalbares + Kontant en kontantekwivalente : Bedryfslaste</p> <p>(70 200 + 74 000) : 69 000 + 78 000 + 66 600</p> <p>= 144 200 ✓✓☑ : 213 600 ✓☑ Indien enige deel korrek is</p> <p>= 0,7 : 1 ☑ OF 0,68 : 1</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">6</div>
4.4.4	<p>Verdienste per aandeel</p> <p><u>Netto wins na belasting</u> x 100 sent Getal aandele uitgereik</p> <p>= $\frac{726\ 180}{120\ 000}$ ✓✓ ☑ x 100 sent</p> <p>= 605,2 sent ☑ OF 605,15 OF R6,05</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">4</div>
4.5	<p>Die direkteure is van mening dat die likiditeitsposisie van die maatskappy oor die algemeen verbeter het. Haal DRIE finansiële aanwysers aan om hulle mening te staaf. Verduidelik kortliks.</p> <p>Drie finansiële aanwysers ✓✓ ✓✓ ✓✓</p> <p>Moontlike antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Bedryfsverhouding:</i> Verminder van 4,14 : 1 tot 2,02 : 1. (alhoewel dit verminder het, is dit nog bevredigend aangesien die bedryfsbates dubbel die bedryfslaste is) • <i>Vuurproefverhouding:</i> Verminder van 1,8 : 1 tot 0,7 : 1 (onder maar maatskappy word doeltreffend bestuur) • <i>Debiteure-invorderingstydperk:</i> Invorderingstydperk verbeter van 30 tot 28 dae. • <i>Krediteure-invorderingstydperk:</i> vermeerder vanaf 40 tot 60 dae. • <i>Voorraadomsetsnelheid:</i> Voorraad word teen 'n vinniger tempo omgedraai van 3 tot 3,5 keer p.j. 	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">6</div>

4.6	<p>Een van die direkteure is van mening dat die maatskappy meer van lenings gebruik moet maak. Haal TWEE finansiële aanwysers aan om sy mening te staaf. Verduidelik kortliks.</p> <p>Geldige verduideliking ✓✓ Finansiële aanwysers ✓✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Die skuld/ekwiteitsverhouding het verminder vanaf 1,3:1 tot 0,3:1 • Opbrengs op totale kapitaal aangewend verhoog vanaf 35% tot 41,6% • Aandeelhouersekweiteit (R2 035 380) oorskry die skuld van die maatskappy by verre (R580 000). • Die rentekoers is 15% p.j. en die opbrengs op kapitaal aangewend is 41,6% in 2009 dus is die opbrengs opwaarts gerat. 	4
4.7	<p>As 'n meerderheidsaandeelhouer is jy baie tevrede met die prestasie van die maatskappy. Verduidelik, deur finansiële aanwysers aan te haal om jou mening te staaf. Lewer kommentaar oor die aandeelprys, opbrengs, verdienste en dividende.</p> <p>Geldige verduideliking ✓ Finansiële aanwysers ✓</p> <p>Die aandeelprys is 1 750 sent per aandeel. Dit is hoër as die netto batewaarde soos bereken as 1 696,5 sent per aandeel. ✓✓</p> <p>Opbrengs op aandeelhouersekweiteit verhoog vanaf 37,3% tot 54,3% ✓✓</p> <p>Verdienste per aandeel verhoog vanaf 712,3 sent tot 830 sent ✓✓ Dividende per aandeel verminder vanaf 135 sent tot 125 sent ✓✓ Dividende betalingskoers het verlaag. Meer inkomste behou.</p>	8

5.2 Lewer kommentaar oor die voorraadkontrole van elke item en haal syfers aan om jou kommentaar te ondersteun. Gee Larry in elke geval praktiese raad vir die toekoms.

Elke opmerking: een punt; aanhaal van syfers: een punt; raad: een punt .

Voorraad-item	Opmerking en raad
Mabona TV-stelle	Die TV-stelle verkoop nie goed nie omdat daar nuwe modelle beskikbaar is. Te veel voorraad voorhande (360 eenhede) in vergelyking met voorraad gedurende die jaar verkoop (440 eenhede). <i>Raad:</i> Verminder die prys om van voorraad ontslae te raak (koste is nou R8 000) en kry nuwe modelle. ✓✓✓
Khuluma Selfone	Die selfone verkoop goed (2 250 verkoop) en die voorraad is relatief laag (15 dae). Die kontrole van voorraad is 'n probleem (50 selfone is vermis). <i>Raad:</i> Stel kontrolemaatreëls in om voorraad te beskerm d.w.s. spesiale kabinet met net een persoon in beheer van sleutel. ✓✓✓
Lalela Radio's	Die radio's verkoop nie goed nie (slegs 10 per maand) en die wins op hierdie items is laag (R100 verkoopsprys). <i>Raad:</i> Staak om radio's te verkoop. Dit is nie die moeite werd nie. ✓✓✓

9

5.3 Bereken die bedrag BTW betaalbaar aan/deur SAID op 28 Februarie 2009. Dui ALLE bewerkings aan. Grootboekrekeninge vir BTW word nie verlang nie, maar jy kan dit gebruik om jou antwoord te bereken.

✓   ✓   ✓   ✓   ✓   ✓   *✓

$R246\ 400 + 5\ 600 + 6\ 720 + 2\ 240 + 560 - (R114\ 240 + 3\ 360) = R143\ 920$
OF
 Inset BTW = $246\ 400 + 5\ 600 = R252\ 000$
 Uitset BTW = $114\ 240 - 6\ 720 - 560 + 3\ 360 - 2\ 240 = R108\ 080$
 Verskil = R143 920

BTW KONTROLE			
Bank (Aankope)	✓246 400	Bank & Debiteurekontrole	✓ 114 240
Bank (Toerusting)	✓ 5 600	Diverse rekening	✓ 3 360
Debiteurekontrole (Terugsendings)	✓✓ 2 800	Saldo o/d	☒ ✓ 143 920
Diverse rekening (2 240 + 560)	261 520		261 520
Saldo a/b	143 920		

Dui aan of die bedrag betaalbaar aan of ontvangbaar deur SAID is.

Die bedrag is verskuldig deur SAID aan Laser Winkels ✓✓

11

VRAAG 6

* Inspeksie

<p>6.1</p>	<p>Waarom is dit 'n goeie idee om begrote teen werklike syfers te vergelyk?</p> <p>Enige geldige verduideliking ✓✓</p> <p>Moontlike antwoord:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Om te besin of jou geprojekteerde inkomste en uitgawes realisties was. • Om toekomstige ramings te verbeter. • Om verskille tussen ramings en werklike bedrae te bereken (Oorbesteding/inkomste of onderbesteding/inkomste) • Om in staat te wees om inkomste en uitgawes op 'n maandelikse basis te kontroleer. 	<p style="text-align: center;">2</p>
<p>6.2.1</p>	<p>Bereken die winsopslag % wat Mike werklik in September bereik het.</p> <p style="text-align: center;">✓ ✓ *☒</p> <p style="text-align: center;">$132\ 000 / 240\ 000 \times 100 = 55\ %$</p>	<p style="text-align: center;">3</p>
<p>6.2.2</p>	<p>Mike voel dat die besigheid met die prysvermindering gebaat het. Haal syfers uit die vraag aan om sy mening te staaf.</p> <p>Enige geldige verduideliking ✓</p> <p>Haal syfers aan ✓</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alhoewel die winsopslag minder is as waarvoor begroot is, oorskry die bruto wins van R132 000 gedurende September die begroting van R120 000 (Oktober: R137 500 oorskry R132 000). • Verkope vermeerder vanaf R320 00 tot R372 000. • Netto wins vermeerder vanaf R81 450 tot R98 050. 	<p style="text-align: center;">2</p>
<p>6.3</p>	<p>Oor die afgelope drie maande moes Mike kapitaal bydra om die besigheidskulde te vereffen. Verduidelik waarom die Geprojekteerde Inkomstestaats nie sal help om die redes vir hierdie probleem te identifiseer nie.</p> <p>Goeie verduideliking = 2 punte; Bevredigend =1; Verkeerd =0 ✓✓</p> <p>Kontantprobleme sal in die Kontantbegroting geïdentifiseer word. Die Geprojekteerde Inkomstestaats toon die wins. Sekere inkomste-items is nie ingevorder nie, terwyl betalings vir skuld nie in die Geprojekteerde Inkomstestaats getoon word nie.</p>	<p style="text-align: center;">2</p>
<p>6.4.1</p>	<p>Die besigheid het 'n lening van Good Day Bank teen 'n rentekoers van 18% p.j. Bereken die bedrag verskuldig op die lening op 1 September 2009.</p> <p style="text-align: center;">✓ ✓ ✓ *☒</p> <p style="text-align: center;">$2\ 250 \times 100 / 18 \times 12 = R150\ 000$</p>	<p style="text-align: center;">4</p>

6.4.2	<p>Hoe het hierdie besluit die winste wat hy verdien, beïnvloed? Haal syfers aan om jou antwoord te staaf.</p> <p>Enige drie geldige punte: Een punt elk ✓ ✓ ✓ Haal syfers aan: Een punt elk ✓ ✓ ✓</p> <p><i>Moontlike antwoord:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rente vir die addisionele lening = R15 000 lei tot 'n vermindering in wins • Huur word gespaar R24 000 p.m.. • Eiendomsbelasting van R10 000 moet in Oktober betaal word wat die wins verminder • Herstelwerk en onderhoud sal in die toekoms moet plaasvind wat sal lei tot 'n laer wins. • Kapitaalwinst in die toekoms op batebesit. 	<div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">6</div>
6.5	<p>Wat is die hoofrede vir die teleurstellende werklike netto wins in Oktober? Verskaf 'n syfer om jou antwoord te staaf.</p> <p style="text-align: center;">✓ ✓✓</p> <p>Inkomste uit Fooie van R56 000 is minder as die begrote syfer van R96 000.</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">3</div>
6.6.1	<p>Bereken die persentasie verhoging wat hy aan die winkelassistente in Oktober 2009 gegee het.</p> <p>$3\ 080 \checkmark / 28\ 000 \checkmark \times 100 = 11\% \text{ *}\checkmark$</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">3</div>
6.6.2	<p>Na jou mening, was dit 'n regte besluit vir die besigheid in geheel? Verduidelik kortliks deur bewyse uit die vraag aan te haal.</p> <p>Ja / Nee ✓</p> <p>Bewys ✓✓</p> <p>Indien ja: Die loonverhoging se uitgawe van 11% vir die onderneming is baie minder as 'n ekstra winkelassistent d.w.s 40%.</p> <p>Indien nee: Die winkelassistente moet bereid wees om 'n swaarder werkslas te aanvaar sonder enige ekstra assistente (dit kan hulle demotiveer). Verkope vermeerder tot R387 500 (R352 000 verwag)</p>	<div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 50px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">3</div>

6.7	Debiteure-invorderingskedule		
		Begrote krediet verkope	Oktober se invorderings van debiteure
	Augustus	R210 000	R16 800 ✓✓
	September	R240 000	R120 000 ✓✓
	Oktober	R264 000 ✓✓	R100 320 ☒ ☒ #
	#38% van krediet verkope	R237 120 ☒*	
6.8	Verskaf TWEE syfers uit die inligting wat aandui dat Mike nie die invordering van debiteure effektief hanteer het nie. ✓ ✓ Oninbare skulde R9 250 or R8 550 oorskry die begroting ✓ ✓ Korting toegestaan R2 640 or R4 100 is onder die begroting		<div style="border: 1px solid black; width: 30px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">9</div> <div style="border: 1px solid black; width: 30px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">4</div>
6.9	Buiten wat reeds in jou vorige antwoorde genoem is, kies TWEE ander bedryfsuitgawes wat deur Mike ondersoek moet word. Verskaf EEN punt van praktiese raad in verband met elke item. Goeie verduideliking = 2 punte; Bevredigend =1; Verkeerd =0 ✓✓ ✓✓ Enige bedryfsuitgawes met 'n geldige rede <ul style="list-style-type: none"> • Telefoon: Stel beperkings in /kodes om oorgebruik van telefone te beperk. • Verbruikersvoorraad: Teken die gebruik van verbruikersvoorraad aan/stel 'n persoon in beheer om vernorsing of diefstal te vermy/verminder. • Advertensies: Gebruik die begroting elke maand om die invloed van verkope te maksimaliseer. Oorweeg alternatiewe vorms van advertensies wat meer effektief is d.w.s brosjure, spesiale promosies ens. • Veiligheids-/sekuriteitsuitgawes: Dit kan nie as 'n kompromie oorweeg word nie. Dit beïnvloed ander uitgawes bv. Handelsvoorraadtekorte. Assesseer die werk wat die sekuriteitsmaatskappy doen om effektiwiteit te verseker. • Handelsvoorraadtekorte: Stel strenger kontrolemaatreëls in werking soos gereelde voorraadtekening, sekuriteitskameras, ens. • Waardevermindering: Ondersoek die rede vir die verhoging. Indien die aankoop van bates behoorlik goedgekeur is, dan is dit 'n geldige uitgawe. 		<div style="border: 1px solid black; width: 30px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">4</div>